

**CICLUL FAPTELOR SF. ARHANGHEL MIHAIL ÎN PRONAOSUL
BISERICII SF. NICOLAE DIN RĂDĂUȚI.
OBSERVAȚII PRELIMINARE**

Emil DRAGNEV
*doctor, conferențiar universitar,
Facultatea de istorie și Filosofie,
Universitatea de Stat din Moldova,
Republica Moldova*

Restaurările recente, au permis identificarea în pronaosul bisericii Sf. Nicolae din Rădăuți, alături de o ilustrare selectivă a *Menologului*, a unui ciclu necunoscut până acum al *Faptelor Arhanghelului Mihail*, care cronologic, l-a substituit pe cel de la Pătrăuți (cca. 1490) de pe poziția de

primă ocurență în picturile murale din Moldova. El este reprezentat pe intradosurile celor două arce ale traveelor vestice și a lunetelor circumscrise de ele de pe zidurile sudic și nordic ale pronaosului, precum și-n al doilea registru al timpanului zidului vestic al aceluiași spațiu. Acest ciclu va mai reapare în Moldova în picturile bisericilor: *Înălțării Cinstitei Cruci* din Pătrăuți, *Sf. Nicolae* din Bălinești, *Adormirii* a mănăstirii Humor, *Bunei Vestiri* a mănăstirii Moldovița, *Înălțării* mănăstirii Sucevița și în gangul porților de intrare a mănăstirii Neamț (sub repictare tardivă). Unele scene se regăsesc în toate sau în majoritatea ansamblurilor menționate (*Minunea din Chones*, *Scara lui Iacov*, *Apariția arh. Mihail lui Iisus Nave*, *Apariția arh. Mihail lui Ghedeon*, *Arh. Mihail îl oprește pe Balaam*), altele doar în unele dintre ele (*Daniel în grota cu lei* – Pătrăuți, Bălinești, Humor; *Căderea lui Satan* și *Maica Domnului cu Simeon și Iisus în brațele sale* – Bălinești), iar scene precum de exemplu *Mironosițele la mormântul Domnului*, nu apar în alte cicluri. În același timp remarcăm absența din ciclu a unor teme „Filoxenia lui Avraam” și a celor din istoria lui Lot, care de altfel sunt prezente în naos, în alte contexte. Evitarea repetițiilor caracterizează alcătuirea programului iconografic de la Rădăuți și din perspectiva absenței în *Menolog* a scenei obișnuite pentru 6 septembrie – *Minunea arh. Mihail din Chones*, prezentă în ciclul *Faptelor* sale. Introducerea acestui ciclu la Rădăuți ar putea să aibă tangență cu funcția de necropolă domnească a bisericii Sf. Nicolae, în urma unor eventuale interferențe cu spațiul rusesc de la începutul anilor 80' ai sec. XV.

Le cycle des Actes d'Archange Michel dans le narthex de l'église St. Nicolas de Rădăuți. Observations préliminaires.

Les restaurations récentes, ont permis l'indentifications dans le narthex de l'église St. Nicolas à Rădăuți, près du *Ménologe*, un cycle inconnu des Actes d'Archange *Michel*, qui, chronologiquement, a remplacé celui de Pătrăuți (env. 1490) de la position de la première occurrence connue dans la peinture murale de Moldavie. Il est représenté sur les intrados des deux arches des travées de l'ouest et des lunettes circonscrites par elles sur les parois du sud et du nord du narthex, ainsi que dans le deuxième registre du tympan de la paroi de l'ouest du même espace. Ce cycle réapparaîtra en Moldavie dans les peintures des églises de: *l'Enlèvement de la Vrai Crois* à Pătrăuți, *St. Nicolas* à Bălinești, *la Dormition de la Vierge* du monastère Humor, *L'Annonciation* du monastère Moldovița, *l'Ascension* du monastère Sucevița et dans l'arche d'entrée du monastère Neamț (sous un couche de peinture tardive). Quelques scènes sont à retrouver dans tous ou la plupart des ensembles mentionnées (*Le miracle de Chones*, *L'échelle de Jacques*,

L'apparition d'arch. Michel a Josué fils de Noun, L'arch. Michel arrête Balaam), des autres sont présents seulement dans certains d'entre eux (*Daniel dans la grotte avec des lions* – Pătrăuți, Bălinești, Humor; *La chute de Satan* et *La Vierge et Siméon avec Jésus dans ses bras* – Bălinești), et des scènes comme *Les Myrophores au tombeau vide*, n'apparaissent qu'ici. Dans le même temps, nous remarquons l'absence dans ce cycle des scènes comme *L'Hospitalité d'Abraham* ou de l'histoire de Lot, qui sont à retrouver ici dans la nef, dans d'autres contextes. L'évitement des répétitions caractérise l'élaboration du programme iconographique de Rădăuți, en prennent en compte l'absence dans le *Ménologe* pour le 6 septembre du *Miracle d'arch. Michel*, présente dans le cycle des ces *Actes*. L'introduction de ce cycle à Rădăuți, peut être a des tangences avec la fonction de nécropole princière de l'église St. Nicolas, dans la suite des éventuelles interférences avec l'espace russe au commencement des années 80 du XVe siècle.